

Οι Θεματικοί Έλεγχοι του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Στυλιανή Τόρη,

Εισηγήτρια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κάτοχος Μεταπτυχιακών τίτλων στο Δημόσιο Δίκαιο και στο Εκκλησιαστικό Δίκαιο (ΕΚΠΑ)

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Βάσει του νέου νομοθετικού πλαισίου για τη δικονομία και τη λειτουργία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ήτοι με τους ν. 4700/2020 (Α' 127) και 4820/2021 (Α' 130), εκκίνησε από το Ανώτατο Δημοσιονομικό Δικαστήριο η διενέργεια θεματικών ελέγχων συμμόρφωσης ή επιδόσεων¹ σε τομείς υψηλού ελεγκτικού ενδιαφέροντος επί τη βάσει των αρχών της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Οι ελεγκτικές αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου εκσυγχρονίστηκαν² κατά τα πρότυπα τόσο του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου³ όσο και των λοιπών Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών διεθνώς⁴. Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι να περιγράψει τον σχεδιασμό, τη στοχοθεσία και την εκτέλεση των θεματικών ελέγχων, καθώς και τον αντίκτυπο των Ειδικών Εκθέσεων, στις οποίες αυτοί καταλήγουν, στη βελτίωση της νομοθεσίας, των εσωτερικών δημοσιονομικών δικλίδων, στη διαφάνεια και τη λογοδοσία των φορέων άσκησης δημόσιας πολιτικής.

Η δομή που θα ακολουθηθεί έχει ως εξής: α) έννοια και σκοποί των θεματικών ελέγχων, β) διαδικασία διεξαγωγής τους, γ) ανασκόπηση δημοσιευμένων Ειδικών Εκθέσεων, καταλήγοντας σε ορισμένες συμπερασματικές παρατηρήσεις.

2. Έννοια και σκοποί των θεματικών ελέγχων

Σύμφωνα με το άρθρο 98 του Συντάγματος, το Ελεγκτικό Συνέδριο ως ανώτατο δημοσιονομικό Δικαστήριο και συγχρόνως ως ανώτατος θεσμός δημοσιονομικού ελέγχου στη Χώρα, ασκεί δικαιοδοτικές, ελεγκτικές και γνωμοδοτικές αρμοδιότητες⁵, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στον Οργανικό Νόμο αυτού (ν. 4820/2021), στον Κανονισμό Λειτουργίας των Δικαστικών του Σχηματισμών⁶ και στον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας των Υπηρεσιών του Διοίκησης και

¹ Οι έλεγχοι επιδόσεων ως είδος ελέγχου εισήχθησαν για πρώτη φορά με το άρθρο 81 του ν. 4055/2012 (Α' 51), με το οποίο προστέθηκε το άρθρο 22β στο π.δ. 774/1980. Στη συνέχεια ακολούθησε το άρθρο 40 του ν. 4129/2013 (Α' 52). Βλ. επίσης Ι.Δ.Σαρμάς, Κράτος και Δικαιοσύνη 3 – Το Δημόσιο Χρήμα υπό Έλεγχο – Η Νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2003, σελ. 668 επ..

² Βλ. άρθρο 4 του ν. 4820/2021.

³ <https://www.eca.europa.eu/el/search#Default=%7B%22k%22%3A%22%22%2C%22o%22%3A%5B%7B%22p%22%3A%22ECADatePublished%22%2C%22d%22%3A1%7D%2C%7B%22p%22%3A%22Write%22%2C%22d%22%3A1%7D%5D%2C%22r%22%3A%5B%7B%22n%22%3A%22ECADocType%22%2C%22t%22%3A%5B%22%5C%22%2C%782%2C%7825370656369616c207265706f7274%5C%22%22%5D%2C%22o%22%3A%22OR%22%2C%22k%22%3Afalse%2C%22m%22%3Anull%7D%5D%7D>

⁴ Όπως το U.S. Government Accountability Office (GAO) και το National Audit Office (NAO) του Ηνωμένου Βασιλείου.

⁵ Βλ. άρθρα 1 και 2 του ν. 4820/2021.

⁶ Αριθμ. ΦΓ8/11729/Β' 1866/15.4.2025.

Ελέγχου⁷ (ΚΕΛΥΔΕ). Στις ελεγκτικές του αρμοδιότητες⁸ εντάσσονται, κυρίως, ο έλεγχος των συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με αυτό, ο κατασταλτικός έλεγχος των λογαριασμών των δημοσίων υπολόγων και των απολογισμών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης και, τέλος, η διενέργεια θεματικών ελέγχων συμμόρφωσης ή επιδόσεων σε τομείς υψηλού ελεγκτικού ενδιαφέροντος, καθώς και του παράλληλου ελέγχου της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των φορέων σύμφωνα με το Ετήσιο Πρόγραμμα Ελέγχων του Δικαστηρίου.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο ως εγγυητής της ορθής εκτέλεσης του προϋπολογισμού του κράτους και ως θεσμικό αντίβαρο στην εκάστοτε εκτελεστική εξουσία⁹, διατηρώντας την αμιγώς δικαστική του φύση, την ανεξαρτησία¹⁰ και την αντικειμενικότητα τις οποίες αυτή συνεπάγεται, και εναρμονιζόμενο με τις σύγχρονες απαιτήσεις δημοσιονομικού ελέγχου, εξέλιξε την τεχνογνωσία του και υιοθέτησε τον θεματικό έλεγχο. Τηρουμένων των θεμελιωδών αρχών ελέγχου¹¹, πλέον προγραμματίζονται και διενεργούνται έλεγχοι με γνώμονα την επίτευξη της μεγαλύτερης κατά το δυνατόν αποτελεσματικότητας. Ως θεματικός καλείται ο έλεγχος που διαθέτει μία ευρύτερη στόχευση, υπό την έννοια ότι αναζητά συστημικές παθογένειες όχι αποκλειστικά σε δημόσιες διαχειρίσεις με την στενή έννοια του όρου, αλλά και σε κάθε πολιτική που καταλήγει άμεσα ή έμμεσα στην ανάλωση δημοσίων πόρων, αποσκοπεί στο να διαγνώσει τις αιτίες που τις προκαλούν και, εν κατακλείδι, να απευθύνει τις κατάλληλες συστάσεις για την αντιμετώπισή τους¹². Οι συστάσεις αυτές¹³ πρέπει να είναι ρεαλιστικές, μετρήσιμες και τεκμηριωμένες¹⁴, ήτοι να στηρίζονται προδήλως στα κριτήρια και στα αντίστοιχα ευρήματα του ελέγχου¹⁵. Ο θεματικός έλεγχος, άλλωστε, δεν είναι έλεγχος σκοπιμότητας, καθότι το Δικαστήριο επιδιώκει μόνο να προτείνει στην εκτελεστική και στη νομοθετική εξουσία λύσεις, ώστε οι δημόσιες πολιτικές να

⁷ Αριθμ. απόφ. ΦΓ8/36878/Β' 4257/5.8.2025.

⁸ Βλ. άρθρο 9 του ν. 4820/2021.

⁹ Βλ. Ε.-Ε. Κουλουμπίνη, Ο πολυσχιδής ρόλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως ανώτατου δημοσιονομικού Δικαστηρίου και ως ανώτατου θεσμού δημοσιονομικού ελέγχου, ΘΠΔΔ 4/2025, σελ. 313.

¹⁰ Βλ. άρθρο 3 του ν. 4820/2021.

¹¹ Ήτοι της ακεραιότητας, της αποτελεσματικότητας, της αναλογικότητας, του επαγγελματισμού, της δικαιοσύνης, της ευθύνης και της συνεκτικότητας κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 58-64 του ν. 4820/2021.

¹² Βλ. Ε. Λιάσκα, Η θεσμική συνύπαρξη του Ελεγκτικού Συνεδρίου και των Ανεξάρτητων Αρχών στο πλαίσιο του σύγχρονου δημοσιονομικού ελέγχου, Σεμινάριο ΕΣΔι, 16.5.2025.

¹³ Οι θεματικοί έλεγχοι δεν καταλήγουν στην επιβολή κυρώσεων για την αποκατάσταση μεμονωμένων δημοσιονομικών παραβάσεων.

¹⁴ Βλ. Ι.Δ.Σαρμά, Για τη βαθύτερη κατανόηση των ελέγχων μας – Εγκύκλιος του Προέδρου, 2023, σελ. 45 επ., άρθρο 20 ΚΕΛΥΔΕ.

¹⁵ Βλ. άρθρο 96 του ν. 4820/2021, «Στους ελέγχους του Ελεγκτικού Συνεδρίου όπου διαπιστώνονται συστημικές παθογένειες ή προβλήματα αναφορικά με την εκτέλεση προγραμμάτων επιδόσεων ή εν γένει προβλήματα οργανωτικής ή λειτουργικής φύσης, το Ελεγκτικό Συνέδριο διατυπώνει συστάσεις, τις οποίες γνωστοποιεί στη Βουλή και την εκτελεστική λειτουργία, παρακολουθώντας στη συνέχεια τη συμμόρφωση των ενδιαφερόμενων φορέων με τις συστάσεις αυτές.».

παράξουν πράγματι αποτελέσματα και, έτσι, το δημόσιο χρήμα να πιάσει τόπο. Τους σκοπούς αυτών των πολιτικών τους θέτει αποκλειστικά η πολιτική ηγεσία¹⁶.

Πιο αναλυτικά, οι θεματικοί έλεγχοι του Ελεγκτικού Συνεδρίου διεξάγονται σε ένα από τα ειδικότερα θέματα του «Θεματικού Χάρτη Ελέγχων¹⁷», ο οποίος περιλαμβάνει 4 μεγάλες ενότητες: α. Κοινωνικά Δικαιώματα, β. Περιβάλλον, γ. Δημοσιονομική Βιωσιμότητα και δ. Κράτος Δικαίου και Ασφάλεια. Επομένως, το αντικείμενο¹⁸ των ελέγχων αυτών δεν εξαντλείται στην εποπτεία και προστασία του δημοσίου χρήματος, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει και ζητήματα που αφορούν στη διαφύλαξη θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων και στην έρευνα της εκπλήρωσης των θετικών υποχρεώσεων του Κράτους προς την κατεύθυνση αυτή¹⁹. Περαιτέρω, οι θεματικοί έλεγχοι, πλην τυχόν εξαιρέσεων, εκτείνονται σε περισσότερους του ενός φορείς, για αυτό και χαρακτηρίζονται ως οριζόντιοι²⁰. Κατά τους ελέγχους αυτούς, το Δικαστήριο ερευνά εκατοντάδες σχετικές με το εκάστοτε θέμα του ελέγχου περιπτώσεις της δράσης ικανού και αντιπροσωπευτικού δείγματος οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης μέχρι κάθε μορφής δημοσίων νομικών προσώπων, καθώς και την εποπτεία αυτών από τα αντίστοιχα Υπουργεία.

Ειδικότερα, ελέγχεται αν τα συστήματα διαχείρισης, οι λειτουργίες, τα προγράμματα και οι δραστηριότητες των φορέων λειτουργούν σύμφωνα με τις αρχές της οικονομικότητας, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας²¹. Επίσης, διεξάγεται έλεγχος για την εν γένει τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, πρώτον, κατά τη σύλληψη του επιλεγέντος μέτρου προς την επίτευξη του σκοπού που τίθεται από το πολιτικό όργανο και, δεύτερον, ύστερα από την εφαρμογή του μέτρου αυτού, με βάση τα αποτελέσματα που πράγματι παρήγαγε αφού εφαρμόστηκε²². Ακόμα, σε αρκετές περιπτώσεις, ερευνάται αν ο ελεγχόμενος φορέας εφαρμόζει τη νομοθεσία με δημοσιονομικές συνέπειες που διέπει τη λειτουργία του ή που οφείλει να εφαρμόζει λόγω της αποστολής του, συμμορφούμενος με τα εκάστοτε οριζόμενα στον νόμο²³. Σε πολλούς θεματικούς ελέγχους διεξάγεται συγχρόνως και έλεγχος της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που ακολουθούν οι

¹⁶ Βλ. Ι.Δ.Σαρμάς, Εκδήλωση για την παρουσίαση των Εκθέσεων Θεματικών Ελέγχων του Ελεγκτικού Συνεδρίου (έτος 2021).

¹⁷ Βλ. άρθρο 103 του ν. 4820/2021 και Ελεγκτικό Συνέδριο, Ετήσια Έκθεση Έτους 2021.

¹⁸ Βλ. και άρθρο 18 του ΚΕΛΥΔΕ «Οι θεματικοί έλεγχοι επιλέγονται με κριτήρια, ιδίως, την οικονομική σημασία τους, τους συναφείς με το προς έλεγχο αντικείμενο κινδύνους, την κοινωνική προστιθέμενη αξία τους, καθώς και το επείγον και εφικτό της διενέργειας τους ενόψει των διαθέσιμων πόρων.».

¹⁹ Βλ. Σ. Καλογεράκη, «Η μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου (social impact) στο πλαίσιο άσκησης ελέγχων επίδοσης σε τομείς υψηλού ελεγκτικού ενδιαφέροντος», ΘΠΔΔ 4/2025, σελ. 321-323.

²⁰ Βλ. άρθρο 90 του ν. 4820/2021.

²¹ Βλ. άρθρο 84 του ν. 4820/2021, καθώς και τα Πρακτικά της 1^{ης} Γεν. Συν. ΟΛ./8.1.2020 «Εγχειριδίου Ελέγχου Επιδόσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου». Βλ. επίσης Δρ.Γ.Α. Γεωργίου-Θ.Δ. Μπούσιος, «Έλεγχοι απόδοσης [Performance Audits]», εκδ. Παπαζήση, 2021, σελ. 103 επ.

²² Βλ. Ειδική Έκθεση 7/2021, «Χρηματοδότηση από τις τράπεζες της πραγματικής οικονομίας: Συνέβαλε η δημοσιονομική παρέμβαση του Κράτους στην αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής κανονικότητας;»,

<https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%207%20%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%95%CE%A3.pdf>

²³ Βλ. άρθρο 83 παρ. 2 του ν. 4820/2021.

ελεγχόμενοι φορείς, των εσωτερικών μηχανισμών και δικλίδων τους, που οφείλουν να θέτουν και να λειτουργούν προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν τους κινδύνους κακοδιαχείρισης²⁴.

3. Διαδικασία διεξαγωγής των θεματικών ελέγχων

Σε αυτή την ενότητα θα αναλυθεί ο τρόπος επιλογής, ο προγραμματισμός και η εκτέλεση των θεματικών ελέγχων. Σε ένα πρώτο στάδιο, το Όγδοο Τμήμα²⁵, στο οποίο προεδρεύει πάντα ο εκάστοτε Πρόεδρος του Δικαστηρίου, επιλέγει ορισμένα θέματα ελέγχων, αφού έχει ενδελεχώς επεξεργαστεί τα αντίστοιχα τεχνικά τους δελτία, δηλαδή τις προτάσεις για τη διενέργεια ελέγχων που υποβάλλουν σε αυτό δικαστές και ελεγκτές, βάσει της συνολικής δικαιοδοτικής και ελεγκτικής τους εμπειρίας, τυχόν καταγγελιών πολιτών²⁶, της σχετικής δράσης διεθνών και ευρωπαϊκών ελεγκτικών θεσμών, καθώς και της γενικότερης επικαιρότητας²⁷. Στη συνέχεια, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου αποφασίζει το Ετήσιο Πρόγραμμα Ελέγχων (ΕΠΕ)²⁸, στο οποίο περιλαμβάνονται και τα ειδικότερα θέματα των θεματικών ελέγχων που θα διενεργηθούν. Τέλος, κάθε έτος ο Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου παρουσιάζει στη Βουλή το εγκεκριμένο ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων του Δικαστηρίου και η Βουλή μπορεί να ζητήσει να δοθεί προτεραιότητα στη διενέργεια κάποιων ελέγχων από αυτούς ή και να εκφράσει το ενδιαφέρον της για την εξέταση και άλλων τυχόν θεμάτων²⁹.

Μετά την οριστικοποίηση των θεμάτων, για κάθε έλεγχο ορίζονται επόπτες δικαστές³⁰, οι οποίοι, πρώτα, συντάσσουν το Υπόμνημα³¹ του ελέγχου και, κατά την ολοκλήρωση αυτού, την Ειδική Έκθεση. Ειδικότερα, με το υπόμνημα προσδιορίζεται επακριβώς το αντικείμενο του ελέγχου, τίθενται τα βασικά

²⁴ Βλ. άρθρο 86 και 99 παρ. 4 του ν. 4820/2021.

²⁵ Βλ. άρθρο 26 του ν. 4820/2021, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 39 παρ. 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 53 παρ. 2α του ν.5130/2024 (Α' 127).

²⁶ Βλ. άρθρο 78 του ν. 4820/2021 και Απόφ. ΦΓ8/71316/Β' 6592/21.12.2022 «Χειρισμός από το Ελεγκτικό Συνέδριο των καταγγελιών, αναφορών και αιτημάτων ελέγχου που υποβάλλονται στις υπηρεσίες του.».

²⁷ Βλ. άρθρα 14-16 του ΚΕΛΥΔΕ.

²⁸ Βλ. άρθρα 101, 102, 105 και 106 του ν. 4820/2021.

²⁹ Βλ. άρθρο 50 του ν. 4820/2021 και Ε.-Ε. Κουλουμπίνη, Το Ελεγκτικό Συνέδριο στο σύγχρονο δημοσιονομικό περιβάλλον, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Κεφ. 1 «Θεματική, μορφή και απήχηση των νέων ελέγχων του Ελεγκτικού Συνεδρίου», Ι.Δ.Σαρμάς, σελ. 1 «(...) Η Ολομέλεια εγκρίνει το πρόγραμμα το οποίο στη συνέχεια παρουσιάζεται από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου στη Βουλή. Δεν επάγεται προς έγκριση από τη Βουλή, αλλά για να ακουσθούν, με τη δέουσα προσοχή, οι παρατηρήσεις των βουλευτών που θα εμπλουτίσουν την ελεγκτική προσέγγιση του Δικαστηρίου. Τον τελευταίο λόγο τον έχει η Ολομέλεια του Δικαστηρίου.».

³⁰ Βλ. άρθρο 17 του ΚΕΛΥΔΕ.

³¹ Βλ. άρθρο 22 του ΚΕΛΥΔΕ «1. Το υπόμνημα σχεδιασμού ελέγχου εγκρίνεται από το Όγδοο Τμήμα και περιλαμβάνει στην εισαγωγή το πρακτικό ενδιαφέρον του ελέγχου, σύντομη αναφορά στους κανόνες που διέπουν την ελεγχόμενη δραστηριότητα και την προσέγγιση που θα ακολουθηθεί και στο κυρίως μέρος (α) τα κριτήρια του ελέγχου, (β) τις ερωτήσεις στις οποίες καλούνται να απαντήσουν οι ελεγκτές και (γ) τις ελεγκτικές εργασίες που θα διεξαχθούν για να απαντηθούν οι ερωτήσεις. 2. Αναγκαίο περιεχόμενο του υπομνήματος είναι ο χρόνος περάτωσης του ελέγχου, οι Υπηρεσίες Επιτρόπου που θα τον διεξάγουν και η κατανομή μεταξύ τους των ελεγκτικών εργασιών. 3. (...)».

ερωτήματα³², που θα κληθούν να απαντήσουν οι ελεγχόμενοι φορείς και περιγράφονται οι ελεγκτικές εργασίες, όπως αναλυτικά ερωτηματολόγια, επιτόπιες επισκέψεις, περαιτέρω συναντήσεις με αρμόδιους φορείς και χρήστες των εκάστοτε υπηρεσιών. Σε αυτές τις εργασίες προβαίνουν, κυρίως, οι ελεγκτές και οι Γενικοί Συντονιστές αυτών, που βρίσκονται οργανωμένα σε Υπηρεσίες Επιτρόπων σε όλους τους νομούς της χώρας³³. Ακολουθώντας, για κάθε ελεγχόμενο φορέα συντάσσεται, σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα³⁴, μία έκθεση ευρημάτων, η οποία, κατόπιν ειδικών ελέγχων ποιότητας³⁵, αποστέλλεται σε αυτόν, προκειμένου να εκθέσει τις τυχόν περαιτέρω απόψεις ή και τις αντιρρήσεις του³⁶.

Από τις επιμέρους εκθέσεις ευρημάτων προκύπτουν οριζόντια ευρήματα και διατυπώνονται συνολικά πορίσματα και συμπεράσματα ως προς την αποτελεσματικότητα της ελεγχόμενης δημόσιας πολιτικής³⁷, τα οποία πλέον αποτυπώνονται στην τελική Ειδική Έκθεση Ελέγχου³⁸. Αυτή η έκθεση αποστέλλεται και πάλι στους ελεγχόμενους φορείς και μαζί με τις τυχόν τελικές απαντήσεις τους³⁹ ανακοινώνεται στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής, αναρτάται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου και δημοσιεύεται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης⁴⁰. Η διενέργεια κάθε θεματικού ελέγχου ολοκληρώνεται περίπου εντός ενός έτους.

³² Βλ. άρθρο 19 του ΚΕΛΥΔΕ «Ο έλεγχος μπορεί να διεξάγεται βάσει αναλυτικού ερωτηματολογίου που αποστέλλεται στον ελεγχόμενο φορέα. Αν ο ελεγχόμενος φορέας συνομολογήσει τη μη τήρηση των κανόνων για την επιβεβαίωση εφαρμογής των οποίων διεξάγεται ο έλεγχος, η απάντηση αυτή γίνεται αποδεκτή ως εύρημα του ελέγχου. Αν η απάντηση έχει την έννοια ότι ο ελεγχόμενος φορέας τηρεί τον ανωτέρω κανόνα, ο έλεγχος πρέπει να ερευνηθεί την αξιοπιστία της απάντησης. (...)».

³³ Βλ. άρθρο 66 του ν. 4820/2021 και <https://www.elsyn.gr/el/ypiresies-eleghoy-kai-dioikisis>

³⁴ Βλ. τα Πρακτικά της 1^{ης} Γεν. Συν. Ολ./8.1.2020 «Εγχειριδίου Ελέγχου Επιδόσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου» (ήτοι ISSAI 300 «Fundamental principles of performance auditing» και ISSAI 3000 «Implementation Guidelines for Performance Auditing: Standards and guidelines for performance auditing», καθώς και ISSAI 3100 «Performance Audit Guidelines Key Principles»), , άρθρο 47 του ΚΕΛΥΔΕ. Βλ. επίσης Ν. Α. Μηλιώνης, «Λογοδοσία και Ευρωπαϊκή Ένωση, Η δημοσιονομική διάσταση», Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελ. 108 επ. σχετικά με τη νομική φύση των διεθνών ελεγκτικών προτύπων.

³⁵ Βλ. άρθρο 80 του ν. 4820/2021 και άρθρο 48 του ΚΕΛΥΔΕ.

³⁶ Βλ. άρθρο 77 παρ. 1 του ν. 4820/2021 και άρθρο 23 του ΚΕΛΥΔΕ «Η Υπηρεσία Επιτρόπου γνωστοποιεί εγγράφως τα προκαταρκτικά ευρήματα του ελέγχου στον ελεγχόμενο φορέα, από τον οποίον ζητείται να απαντήσει εντός προθεσμίας είκοσι (20) ημερών, διατυπώνοντας τη συμφωνία του ή τους λόγους της διαφωνίας του.».

³⁷ Βλ. άρθρα 25 και 27 του ΚΕΛΥΔΕ.

³⁸ Βλ. Ε.-Ε. Κουλουμπίνη, Το Ελεγκτικό Συνέδριο στο σύγχρονο δημοσιονομικό περιβάλλον, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Κεφ. 1 «Θεματική, μορφή και απήχηση των νέων ελέγχων του Ελεγκτικού Συνεδρίου», Ι.Δ.Σαρμάς, σελ. 4 σχετικά με το περιεχόμενο των Ειδικών Εκθέσεων «Μετά το Εξώφυλλο ακολουθεί η Σύνοψη σε μία σελίδα, με κίτρινη σκίαση (φόντο) όπου περιληπτικά ο αναγνώστης θα διαβάσει τα βασικά ευρήματα. Ακολουθεί η εισαγωγή όπου εξηγείται το ενδιαφέρον του αντικειμένου του ελέγχου και προδιαγράφεται η εμβέλεια και η μεθοδολογία του. Στη συνέχεια τα πορίσματα (...) σε κοκκινωπιδί σκίαση (φόντο), χάριν έμφασης, με την ανάλυση να ακολουθεί. Σε μπλε σκίαση (φόντο) επιλέγονται κείμενα που διαφωτίζουν τον αναγνώστη, χωρίς να τον κουράζουν. Στο τέλος τίθενται τα συμπεράσματα και οι συστάσεις, σε κίτρινη σκίαση (φόντο) (...)».

³⁹ Βλ. Ν. Μπάρμπας, «Δημοσιονομικό Δίκαιο, Κρατικός Προϋπολογισμός – Ελεγκτικό Συνέδριο – Δημόσια Οικονομικά ΕΕ», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2024, σελ. 372, σχετικά με τη νομική φύση των εκθέσεων του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου.

⁴⁰ Βλ. άρθρο 52 του ν. 4820/2021 και 26 του ΚΕΛΥΔΕ «1. Η οριστική έκθεση με τα ευρήματα και τις συστάσεις του ελέγχου, εγκρίνεται από το Όγδοο Τμήμα. 2. Το Ελεγκτικό Συνέδριο οριστικοποιεί

4. Ανασκόπηση δημοσιευμένων Ειδικών Εκθέσεων

Το πρώτο Ετήσιο Πρόγραμμα Ελέγχων που παρουσιάστηκε στη Βουλή και εκτελέστηκε κατά τα οριζόμενα στο νέο νομοθετικό πλαίσιο, όπως τα βασικά σημεία αυτού εκτέθηκαν στις προηγούμενες σκέψεις, ήταν του έτους 2021. Μέχρι και το έτος 2025, δηλαδή μέσα σε περίπου 5 έτη, δημοσιεύθηκαν 33 Ειδικές Εκθέσεις θεματικών ελέγχων, που καλύπτουν όλες τις θεματικές ενότητες του Χάρτη Ελέγχων.

Από το ΕΠΕ του έτους 2021⁴¹ ξεχωρίζει η Ειδική Έκθεση Ελέγχου 7/2021⁴² αναφορικά με τη Χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας από τις Τράπεζες. Ο έλεγχος αυτός διεξήχθη κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής και κατέληξε στο ιδιαίτερος σημαντικό πόρισμα ότι παρά τη σοβαρή δημοσιονομική εμπλοκή του Κράτους υπέρ των τραπεζών, εξακολουθούσαν να υφίστανται χαρακτηριστικές αποκλίσεις από τη χρηματοπιστωτική κανονικότητα. Κύρια αίτια αυτού αποτέλεσαν (i) τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, (ii) η λεγόμενη αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, και (iii) η ηθική χαλάρωση λόγω καθυστερήσεων στη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων των κόκκινων δανείων. Αν και η Πολιτεία προέβη στη θέσπιση μέτρων για την πλήρη αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, διαπιστώθηκε ότι (i) το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας δεν έχει τις δέουσες αρμοδιότητες προς αντιμετώπιση των εντοπισθέντων προβλημάτων, (ii) το πρόγραμμα Ηρακλής παρά την προσφορότητα του για την αποαναγνώριση των κόκκινων δανείων από τον ισολογισμό των τραπεζών χρήζει κατά την εφαρμογή του διαρκούς

τις εκθέσεις του και χωρίς τις απαντήσεις των αποδεκτών τους, σε περίπτωση που οι τελευταίοι δεν απαντήσουν εντός των προθεσμιών που τους έχουν ταχθεί. 3. Η οριστική έκθεση ελέγχου κοινοποιείται στους αποδέκτες της συνοδευόμενη από τις τυχόν παρατηρήσεις τους και διαβιβάζεται στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής. Ακολούθως αναρτάται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου και δημοσιεύεται στον τύπο μετά από έγκριση του Ογδόου Τμήματος.».

⁴¹ Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του έτους 2021, το Ελεγκτικό Συνέδριο διενήργησε 11 θεματικούς ελέγχους με τους ακόλουθους τίτλους: 1) Τέλος ακίνητης περιουσίας: Συμμορφώνονται οι δήμοι με τις υποχρεώσεις είσπραξης και διάθεσης του τέλους; 2) Ενιαίο τέλος καθαριότητας και φωτισμού: Υπολογίζεται σωστά το τέλος ώστε να μην καταλήγει σε φόρο; 3) Παραλαβή υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς: Υπάρχουν επαρκείς εγγυήσεις εσωτερικού ελέγχου ότι οι υπηρεσίες πράγματι παρασχέθηκαν; 4) Προστατεύονται δεόντως τα πάγια περιουσιακά στοιχεία των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου μέσω του Μητρώου Παγίων; 5) Χρηματοδότηση από τις Τράπεζες της πραγματικής οικονομίας: Η δημοσιονομική παρέμβαση του Κράτους συνέβαλε στην αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας; και 6) Κάλυψη υδρευτικών αναγκών νησιωτικών περιοχών: Είναι αποδοτική η λειτουργία των μονάδων αφαλάτωσης; 7) Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα: Διασφαλίζεται ότι όλοι όσοι έχουν ανάγκη συμμετέχουν στο πρόγραμμα αλλά και ότι πληρούνται τα κριτήρια ένταξης σε αυτό; 8) Έμφυλη βία: Πόσο συμβάλλει στην αποτελεσματική προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας η λειτουργία των ξενώνων φιλοξενίας; 9) Ειδική αγωγή και εκπαίδευση: Έχει οργανωθεί κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών; 10) Covid-19: Αδυναμίες στον ορισμό της εμβέλειας και τη διαχείριση της εφάπαξ οικονομικής ενίσχυσης σε μη επιδοτούμενους μακροχρονίως ανέργους. 11) Κοινωνική επανένταξη κρατουμένων: Πως εκδηλώνεται η μέριμνα της Πολιτείας για την προσαρμογή τους στο κοινωνικό τους περιβάλλον και την επαγγελματική τους αποκατάσταση;

⁴²<https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%207%20%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%95%CE%A3.pdf>

Ακολουθώντας, από το Ετήσιο Πρόγραμμα Ελέγχων του έτους 2022⁴³ εξέχουσα θέση κατέχουν οι Ειδικές Εκθέσεις που αφορούν το Κοινωνικό Κράτος⁴⁴. Ειδικότερα, οι Ειδικές Εκθέσεις 1 και 3/2022 αφορούν την υγεία και με αντικείμενά τους τα Κλειστά Ελληνικά Νοσήλια (ΚΕΝ), ήτοι τη μέθοδο κοστολόγησης - αποζημίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, και τη διαχείριση του υγειονομικού υλικού και ιατρικού εξοπλισμού, αντίστοιχα, των δημόσιων νοσοκομείων διαπίστωσαν βαθύτερα προβλήματα του συστήματος υγείας και πρότειναν διορθωτικές επεμβάσεις, ώστε να μειωθούν οι δαπάνες και να αυξηθεί η ποιότητα των υπηρεσιών⁴⁵. Ακόμα, η Ειδική Έκθεση 4/2022⁴⁶ για την απόκριση δέκα νοσοκομείων του Εθνικού Συστήματος Υγείας στην αυξημένη ζήτηση κλινών εντατικής θεραπείας για τη νοσηλεία περιστατικών της COVID-19, κατά την πρώτη περίοδο εμφάνισης της πανδημίας και έως το τέλος του έτους 2020 ανέδειξε την κατάσταση ετοιμότητας του ελληνικού κρατικού μηχανισμού στη μεγαλύτερη πρόσφατη παγκόσμια υγειονομική κρίση. Ιδιαίτερης αποδοχής και ενδιαφέροντος κατέστη και η Ειδική Έκθεση 10/2022⁴⁷ για την τέχνη και τον πολιτισμό και δη σχετικά με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του Τρίτου Προγράμματος της Ραδιοφωνίας της ΕΡΤ ΑΕ ως προς την εκπλήρωση των πολιτιστικών σκοπών που αυτό οφείλει να υπηρετεί. Πέρα από τις ειδικότερες συστάσεις του ελέγχου, ο φορέας δημιούργησε και έναν νέο διαδικτυακό σταθμό αποκλειστικά για κλασική μουσική το «maestro».

⁴³ Βλ. την Ετήσια Έκθεση τους έτους 2022 του Ελεγκτικού Συνεδρίου
<https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%A4%CE%97%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%202022.pdf>

⁴⁵<https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%201%20%CE%9A%CE%95%CE%9D.pdf>

⁴⁶<https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%204%20%CE%9C%CE%95%CE%98%20COVID.pdf>

⁴⁸ <https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%204%20%CE%91%CE%A0%C>

δημοσίων συμβάσεων ή οι αναθέσεις ύστερα από σύντομη διαδικασία διαπραγμάτευσης διασφαλίζουν την αντικειμενική ακεραιότητα της διαδικασίας. Ο έλεγχος έλαβε χώρα επί δείγματος 5.073 συμβάσεων με σκοπό να εντοπιστούν πρακτικές που δύνανται να εγείρουν υπόνοιες καταχρηστικής προσφυγής σε αυτές τις εξαιρετικές διαδικασίες, αδιαφάνειας και αυθαιρεσίας. Τα βασικά πορίσματα της έκθεσης έγκειται στο γεγονός ότι οι δημόσιοι φορείς δεν προγραμματίζουν εγκαίρως και ορθολογικά την κάλυψη των αναγκών τους, ενώ προσαρμόζουν αυτές στο όριο των απευθείας αναθέσεων καλύπτοντάς τις αποσπασματικά και προβαίνοντας σε κατατμήσεις. Ακόμα, οι φορείς αποφασίζουν την προσφυγή στις εν λόγω διαδικασίες, δίχως να αιτιολογείται επαρκώς ο απρόβλεπτος και επείγων χαρακτήρας των αναγκών τους, δίχως να καθορίζεται με σαφήνεια το αντικείμενο της σύμβασης και χωρίς να παρέχονται εχέγγυα διαφάνειας ως προς την επιλογή των αναδόχων, οι οποίοι συνήθως τελικά προσφέρουν χαμηλά έως μηδενικά ποσοστά έκπτωσης. Τέλος, με τον έλεγχο αυτό διαπιστώθηκε ότι οι δημόσιοι φορείς δεν διαθέτουν σύστημα αξιολόγησης των καταγγελιών και αξιοποίησης αυτών για τη βελτίωση της ακεραιότητας της διαδικασίας των απευθείας αναθέσεων⁴⁹.

Στη συνέχεια, εξέχουσα μνεία λόγω του μεγέθους της συμμόρφωσης ελεγχόμενου φορέα προς τις συστάσεις αυτής αξίζει η Ειδική Έκθεση 1/2024⁵⁰ σχετικά με το αν πραγματοποιείται η είσπραξη των εσόδων του Ασφαλιστικού Κεφαλαίου Αλληλεγγύης Γενεών (Α.Κ.Α.ΓΕ.) και η διάθεση των πόρων του όπως ο νόμος και ο σκοπός του Κεφαλαίου επιβάλλουν. Το εν λόγω Κεφάλαιο έχει συσταθεί με τον ν. 3655/2008, με σκοπό την προστασία των συντάξεων των μελλοντικών γενεών από τον κίνδυνο που συνεπάγεται η, λόγω της προϊούσας γήρανσης του πληθυσμού, ανατροπή της αναλογίας του αριθμού των συνταξιούχων προς τον αριθμό των ενεργών ασφαλισμένων. Ειδικότερα, μεταξύ των λοιπών ευρημάτων και συστάσεων του ελέγχου, σε συμμόρφωση προς την οικεία έκθεση ελέγχου ενισχύθηκαν τα ταμειακά διαθέσιμα του Α.Κ.Α.ΓΕ., με το συνολικό ποσό των 817.413.902 ευρώ. Επιπλέον, η έκθεση ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου 2/2024⁵¹ για την αποτελεσματικότητα του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας⁵² αναφορικά με την πρόληψη, την καταγραφή στο

[E%95%CE%A5%CE%98%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3.pdf](#)

⁴⁹ Ακόμα το έτος 2023 δημοσιεύθηκαν οι Ειδικές Εκθέσεις 1/2023 με τίτλο «Φορολογικοί έλεγχοι: πώς διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητά τους;», 2/2023 με τίτλο «Διασφαλίζεται επαρκώς η διαφάνεια και η ισότητα στην πρόσβαση των ασθενών στα χειρουργεία των δημοσίων νοσοκομείων;», 3/2023 με τίτλο «Αδέσποτα ζώα συντροφιάς: τηρούνται οι κανόνες ευζωίας τους και αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά η ανεξέλεγκτη διασπορά τους στις εξοχές της χώρας;» και 8/2023 με τίτλο «Πώς ενσωματώνεται η ιατρική εκτίμηση στις αποφάσεις με δημοσιονομικές συνέπειες των νοσοκομείων του Εθνικού Συστήματος Υγείας: οι προμήθειες υγειονομικού και ιατροτεχνολογικού υλικού.».

⁵⁰ https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%201%20%CE%91%CE%9A%CE%91%CE%93%CE%95_%CE%BD.pdf

⁵¹ <https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%202%20%CE%A4%CE%91%CE%91.pdf>

⁵² Βλ. Α. Μαυρομάττη, «Ο έλεγχος του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο – Ένας έλεγχος πολυεπίπεδος και ολιστικός», ΘΠΔΔ 5/2025, σελ. 425-437.

πληροφοριακό σύστημα, καθώς και την έγκαιρη αντιμετώπιση με τη λήψη πρόσφορων διορθωτικών μέτρων των κινδύνων καθυστέρησης κατά την υλοποίηση έργων και δράσεων που χρηματοδοτούνται από αυτό, υπήρξε καθοριστική για την πληροφόρηση τόσο των εμπλεκόμενων στην υλοποίηση των έργων φορέων όσο και των ευρωπαϊκών οργάνων⁵³.

Τέλος, κατά το έτος 2025⁵⁴ θα αναφερθούν οι εκθέσεις ελέγχου που δημοσιεύθηκαν για την προστασία του περιβάλλοντος, ήτοι του κοινόχρηστου χαρακτήρα του αιγιαλού και της παραλίας και της αποκατάστασης των κατεστραμμένων δασικών οικοσυστημάτων.

Με την Ειδική Έκθεση 1/2025⁵⁵ το Ελεγκτικό Συνέδριο διερεύνησε αν λειτουργούν αποτελεσματικά οι μηχανισμοί ελέγχου που εφαρμόζουν οι Κτηματικές Υπηρεσίες και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης σχετικά με την τήρηση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν ιδιώτες κατόπιν χορήγησης άδειας απλής χρήσης αιγιαλού και παραλίας. Ελέγχθηκαν 19 δήμοι και οι αντίστοιχες, συνολικά 14, Κτηματικές Υπηρεσίες. Δόθηκε έμφαση στον εντοπισμό ζητημάτων που ανακύπτουν μετά την πρόσφατη αλλαγή του κανονιστικού πλαισίου που επήλθε με τον ν. 5092/2024. Κύρια ευρήματα του ελέγχου ήταν ότι δεν διενεργούνται τακτικοί έλεγχοι, ορθολογικά κατανομημένοι εντός της θερινής περιόδου, βάσει αξιολόγησης κινδύνων ως προς τις παραλίες και τους παραχωρησιούχους, δεν τελείται επίκαιρη διερεύνηση των καταγγελιών και διαπίστωση των παραβάσεων, ενώ εντοπίστηκαν ελλείψεις και καθυστερήσεις στην επιβολή των προστίμων και των διοικητικών μέτρων.

Η Ειδική Έκθεση 2/2025⁵⁶ έχει ως κύριο αντικείμενο αν μελετάται και παρακολουθείται η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων αναδάσωσης, για τα οποία διατίθεται πληθώρα εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων. Κατά τον έλεγχο αυτό, διαπιστώθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η Γενική Διεύθυνση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος δεν διαθέτει αξιόπιστα συνολικά δεδομένα ούτε για τις κηρυχθείσες ως αναδασωτέες εκτάσεις ανά την επικράτεια, ούτε για το σε ποιες από τις εκτάσεις αυτές επιβάλλεται, κατά τα διδάγματα της επιστήμης, η εκτέλεση αναδασωτικών

⁵³ Βλ. επίσης τις Ειδικές Εκθέσεις 3/2024 με τίτλο «Δημοσιονομική πειθαρχία και διαφάνεια στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου: Υποβάλλονται εμπρόθεσμα στο Ελεγκτικό Συνέδριο οι εγκεκριμένοι ετήσιοι λογαριασμοί τους; Πού οφείλονται οι τυχόν καθυστερήσεις;» και 5/2024 με τίτλο «Ελέγχεται αποτελεσματικά από τους δήμους η κατάληψη κοινόχρηστου χώρου από καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων;».

⁵⁴ Το έτος 2025 δημοσιεύθηκαν ακόμα οι Ειδικές Εκθέσεις 3/2025 με τίτλο «Κληροδοτήματα που έχουν καταλειφθεί σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, την Ακαδημία Αθηνών και το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών: Παρακολουθείται επαρκώς η διαχείριση και αξιοποίησή τους;» και 4/2025 με τίτλο «Έργα δημόσιων φορέων: Αντιμετωπίζονται ως επενδύσεις με ορίζοντα τον κύκλο ζωής τους ή ως βραχύβιες παρεμβάσεις χωρίς μακροπρόθεσμο σχεδιασμό;».

⁵⁵ <https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%201%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%9B%CE%99%CE%95%CE%A3.pdf>

⁵⁶ <https://www.elsyn.gr/sites/default/files/Checks/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97-%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5-2-%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%94%CE%91%CE%A3%CE%A9%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3.pdf>

εργασιών, με συνέπεια οι διαθέσιμοι για τις αναδασώσεις δημόσιοι πόροι ευκαιριακά να κατανέμονται.

5. Τελικές παρατηρήσεις

Με το προαναφερθέν νέο κανονιστικό πλαίσιο καθιερώθηκε ειδική διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης της συμμόρφωσης των ελεγχόμενων - σε ορισμένες δε περιπτώσεις και ομοειδών, μη αρχικά ελεγχόμενων, με αυτούς - φορέων επί των συστάσεων του Δικαστηρίου (Follow up Audit) μετά το πέρας 2-4 ετών από την έκδοση της αρχικής ως άνω έκθεσης ελέγχου⁵⁷. Ήδη έχουν συνταχθεί 5 Εκθέσεις Παρακολούθησης (Follow up) της Συμμόρφωσης επί των Συστάσεων των Θεματικών Ελέγχων, όπου για κάθε σχετική Ειδική Έκθεση περιγράφεται ανά σύσταση ο βαθμός υλοποίησής της (πλήρης συμμόρφωση – ικανοποιητική συμμόρφωση – μερική συμμόρφωση – μη συμμόρφωση). Το στάδιο αυτό είναι εντελώς ανεξάρτητο από τα προηγούμενα και διαλαμβάνόμενα στο τέταρτο μέρος του παρόντος άρθρου, αλλά παράλληλα εξαιρετικά σημαντικό για την αύξηση της αξίας των θεματικών ελέγχων και των θετικών τους επιπτώσεων, δοθέντος ότι οι έλεγχοι αυτοί δεν καταλήγουν στην επιβολή κυρώσεων.

Οι δημόσιοι φορείς μη γνώριμοι με τη μεθοδολογία και τους σκοπούς των νεοεισελθόντων θεματικών ελέγχων, αν και επέδειξαν, στη συντριπτική τους πλειονότητα, εξαιρετική προθυμία συνεργασίας με τους ελεγκτές και τους δικαστές του Δικαστηρίου κατά τη διενέργεια αυτών, στάθηκαν αμήχανοι ως προς την υλοποίηση των συστάσεων που τους τέθηκαν με τις πρώτες δημοσιευθείσες Ειδικές Εκθέσεις. Με την πάροδο του χρόνου γίνεται ολοένα και περισσότερο, τόσο από τη δημόσια διοίκηση όσο και από την επιστημονική κοινότητα, αντιληπτή η ιδιαίτερη αξία και η καθοριστική συμβολή τους στην αντιμετώπιση της κακοδιοίκησης και της διαφθοράς, καθώς και στην πρόληψη δημοσιονομικών καταλογισμών και ποινικών διώξεων των εκάστοτε υπευθύνων δημόσιας διαχείρισης. Η ολιστική προσέγγιση κρίσιμων για την οικονομία και την κοινωνία ζητημάτων από ένα ανεξάρτητο συνταγματικά κατοχυρωμένο ανώτατο δικαστήριο, που έχει ως ειδική αποστολή του τη διαφύλαξη του δημοσίου χρήματος, μπορεί να έχει πολύπλευρα οφέλη, τα οποία αρμόζει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία.

⁵⁷ Βλ. Ν. Α. Μηλιώνης, «Δημοσιονομικά Μελετήματα», εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2023, σελ. 217 επ. αναφορικά με τον Follow-up Audit του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου.